

Månadsbrev till Ekumeniska komuniteten i Bjärka-Säby

Första Advent 2009

Kära vänner, systrar och bröder i Kristus!

Under den gångna hösten har vi tagit avsked av två andliga ledare av format i svensk kristenhet. I slutet av augusti hölls begravningsgudstjänsten för biskop Bertil Gärtner i en fullsatt domkyrka i Göteborg, med prästen Bo Brander som officiant. Jag undrade, där jag satt på läktaren under den timslånga defileringen framför kistan, om jag någonsin sett så många präster samlade på en och samma gång. Det var många, många som ville hedra en lång och färgstark biskopsgärning. För två veckor sedan hade jag förmånen att tillsammans med vår komunitets visitator, biskop Biörn, delta i en requiemmässa för Hubertus Brandenburg, biskop för den katolska kyrkan i Sverige fram till 1998, som insomnade den 4 november. Det var en minst sagt mäktig upplevelse när ett femtiotal präster koncelebrerade tillsammans med biskop Anders Arborelius i Stockholms katolska domkyrka på tisdagseftermiddagen den 17 november.

En betydande ledares bortgång i kyrkan ger inte bara anledning att vörda dennes livsgärning, utan också att reflektera över det andliga ledarskapets inre kvaliteter. Vad var det som utmärkte dessa båda kyrkoledare, som ingalunda var okontroversiella men likväl älskade av så många och respekterade av ännu fler?

Jag mötte både biskop Bertil och biskop Hubertus vid ett flertal tillfällen, utan att känna någon av dem personligen. Bägge var på ett självklart sätt förankrade i en "katolsk", det vill säga allmänkyrklig, tradition. Som ledare utstrålade de en lugn trygghet. Här fanns ingenting av den image av säkerhet och pondus som en mindre trygg ledare ibland frestas att lägga sig till med. Ledare hos vilka ämbetet och personen är ett behöver inte hävda sitt ledarskap. De känner sig aldrig hotade av den som tänker eller tror annorlunda, och tar därför inte sin tillflykt till polemik och självförsvär. Deras tal bärs av en lugn fasthet, utan sneglande blickar på hur det de säger uppfattas av media eller annan omgivning.

Trygga ledare kompenserar en del av omgivningens osäkerhet. Men trygghet utbildar man sig inte till; så inte heller till att vara en kyrkans ledare. Verklighet

kommer av överlåtelsen åt en tro som är rotad i något större än egna åsikter, kompetens och det för tillfället gångbara. Den djupa förankringen i en lång tradition, som man gjort till sin egen, har alltid varit hemligheten bakom ledare i vilka Guds folk igenkännt herdar som man vågat anförtro sig åt med tillit.

Biskop Bertil och biskop Hubertus var båda, var och en på sitt sätt, folkliga utan att vara populistiska och inställsamma. De ägde integritet av det slag som gör att en människa inte säger ett här och något annat där. Sådana som man vet att man kan lita på. Ett gemensamt drag hos dem båda var livsglädjen, förtjusningen över livet och förmågan att uppskatta det jordnära och uppslupna. På Heliga Hjärtas kloster hörde jag biskop Hubertus, som själv var en finsmakare, tala om sin stora uppskattning av ”systrarnas kök”. Biskop Bertil, som var en trogen supporter av Blåvitt, sågs ofta på Ullevi läktare och värnade sin egen tennistid varje vecka. Mänskligt och andligt utgör en enda väv i en kyrka som tror på inkarnationen. Den Gud som är över oss, är också en av oss. Inget mänskligt är honom främmande.

Men på samma gång som vi vill kunna identifiera oss med våra ledare – de är som vi – vill vi att de ska ha sträckt sig längre än oss övriga. Ibland framhålls i vår tid ett ideal av att vara ”en vanlig människa” som en ursäkt för att inte ta sitt ansvar som ledare på allvar. Allt ledarskap utövas genom exempel, däri ligger det uppfordrande. Som Paulus uttrycker det när han motiverar sina personliga val: ”vi har velat ge er ett föredöme att följa”. (2 Thess 3:9) De nytestamentliga pastoralbreven ställer höga krav på kyrkans ledare, och framhåller därmed att inte alla bör uppträda som lärare: ”vi får en strängare dom.” (Jak 3:1) Kraven handlar inte så mycket om begåvning, utbildning eller ens andliga gåvor, utan om hur vi lever. ”När ni letar efter ledare – leta efter helighet”, skulle man kunna sammanfatta allt det Paulus säger i ämnet ledarrekrytering.

Men vem vågar kalla sig själv helig? Nej, just det. Av den anledningen bör man förhålla sig skeptisk när något aspirerar på ledarskap i den kristna församlingen. Men den som blir utpekad – ”Vi ser att du är en präst!” – bör på motsvarande sätt ha starka skäl för att dra sig undan.

*

November månad inleddes här på Bjärka-Säby med Höstmöte, det så kallade 19-39 mötet som hölls för fjärde gången, med uppemot 250 deltagare. Under dessa möten kommer slottet mer än någonsin till sin rätt. Rummen fylls av goda samtal, musik av högsta kvalitet och spännande föredrag, caféets baristor och kökets kockar lever upp, och så gudstjänsterna – pulsen i huset och den kropp som gemenskapen utgör under dessa dagar. Trots att många

samlas uppstår sällan trängsel, det finns gott om rum att sprida ut sig i. Poängen med höstmötena har varit möten mellan generationer: de något yngre får lyssna till och sitta ner och samtala med dem som funnits med oss ett tag, vilket ju är fallet med åtskilliga av dem som utgör tidskriften Pilgrims referensgrupp. En av de yngre i det sällskapet, Per Åkerlund som förresten fyllde 60 veckan efter höstmötet, förmedlade tröst åt många när han berättade hur allt det han trodde på som ung infriades – men på ett helt annat sätt än han förväntat sig som ung!

Direkt efter höstmötet reste jag för egen del till Italien och fem dagars vistelse i Monastero di Bose, denna gång tillsammans med 25 personer från Johannesakademins vänner. Vi fick ett par gnistrande höstdagar i denna förunderliga gemenskap vid foten av alperna vars toppar redan var lätt snöklädda. Veckan därpå bar det iväg till Rom för det årliga mötet med representanter för yngre kommuniteter och andliga rörelser i Europa, som denna gång hölls hos St Egidio kommuniteten i Trastevere, de gamla arbetarkvarteren inte långt från Vatikanen. Vår kommunitet har inbjudits att vara en del av detta ekumeniska nätverk, och jag är glad över att även Jonas Eveborn nu kunde vara med. Han har skrivit en kort rapport från mötet, som bifogas med denna sändning.

Min egen iakttagelse av denna gemenskap, där de livskraftiga andliga rörelserna Focolare och St Egidio är ledande, är hur det växer fram en ekumenisk ”front” i kyrkan över hela Europa. I denna rörelse står evangelierna i fokus, bönen ges hög prioritet och alla delar övertygelsen om de kristnas enhet som absolut nödvändig om kyrkan ännu en gång ska beröra Europa. Vi är på sätt och vis tillbaka där Columbanus var på 600-talet, den orädda irländske munken som vi firade minnet av förra veckan. Han var den kanske främste företrädaren för en monastisk rörelse som blev en enorm missionerande kraft på den europeiska kontinenten under det första årtusendet.

*

Så har vi firat Första advent – i vårt kapell i dag på morgonen med biskop Biörn som celebrant och predikant. Vi har inträtt i ett nytt kyrkoår och en av de rikaste perioderna av året ligger framför oss: *Adventet* som för mot Kristi Födelses Fest och firandet av Epifania, uppenbarelsen av Herrens härlighet, tretton dagar efter jul. I synnerhet advent blir för mig en allt viktigare tid för varje år. Under de veckor som nu ligger framför levandegörs trons och kyrkans eskatologiska karaktär mer än någon annan gång under året. Det grekiska ordet *eschaton* har betydelsen *det yttersta*, och med talet om kristendomens eskatologiska dimension menar vi alltings fullbordning i den nya tidens, Guds rikes, slutliga genombrott. Vi

väntar nya himlar och en ny jord, hörde vi profeten Jesaja utropa på kyrkoårets sista söndag. Denna förväntan fördjupas under adventstiden, därför bör man inte heller alltför starkt betona kyrkoårets slut och dess början. Varje heligt år är som en spiralrörelse, slutet och början går in i varandra. Eller som Alexander Schmemmann uttrycker det: det unika med kristendomen är att den börjar med slutet!

Detta blir tydligt under adventstiden, vars två första söndagar handlar om det rike vi väntar på, förbådat av Jesu inridande i Jerusalem och av profetens Sakarjas ord som alltid läses den Första advent: ”Krigets vapen skall förintas. Han skall förkunna fred för folken, och hans välde skall nå från hav till hav, från floden till världens ände.” Andra söndagen i advent utvecklas denna profetiska tematik under rubriken ”Guds rike är nära”. ”Fatta mod, var inte rädda, Se, er Gud är här”, utropar profeten Jesaja denna söndag och i evangeliet hör vi Jesus undervisa om förnyelsen av hela kosmos med en underbar bild: ”Himmelriket är som en surdeg som en kvinna arbetar in i tre mått mjöl; till slut blir alltsammans syrat.”

Adventstiden börjar alltså med slutet, Kristi återkomst för att upprätta hela skapelsen. Först under de två senare adventssöndagarna rör vi oss mot julens egentliga skeende, Guds kommande i världen genom barnet som Betlehems herdar och österns vise faller ned och tillber. Denna ordning – vi firar den andra ankomsten före den första under advent – är i sig ett uttryck för kyrkans eskatologiska kallelse: hon finns i världen för att uppenbara ”slutet”, det vill säga göra Guds rike närvarande. Något som framför allt manifesteras i hennes gudstjänst. När vi inleder varje gudstjänst med orden ”Välsignat vare Faderns och Sonens och den Helige Andes rike”, är det ett liknande uttryck för hur den kristna gudstjänsten börjar med slutet. Dessa ord markerar inträdet i Guds rike. Gudstjänsten firas i en ny eon, den innebär ett uppstigande till himlen där vi deltar i den himmelska festen, paradiset måltid på kyrkans och skapelsens åttonde dag. Söndagen som den åttonde dagen föregriper evigheten, gör oss till ögonvittnen till den hemlighet som väntar på andra sidan vår egen död och uppståndelse.

Denna vision, och erfarenhet, av gudstjänsten är livsviktig just för att Guds folk ska kunna leva i denna världen, inte bara i tålmodig väntan på slutet, utan för att manifesteras Guds rike. Den som stigit upp till himlen, som vi uppmanas till i varje eukaristifirande – ”Upplyft era hjärtan!” – kan inte återvända därifrån utan att vara ett vittne om det rike som skänker syn åt de blinda, frihet för de fångna och förkunnar glädjens bud för de fattiga. Det är firandet av kyrkans gudstjänst som gör den stora skillnaden för om vår tjänst i världen ska präglas av glädje eller av plikt.

Adventstiden är särskilt betydelsefull eftersom kyrkans gudstjänst i en mening alltid, året runt, är en adventsgudstjänst. En förkunnelse om att Guds rike är nära, ja, det är mitt ibland oss. I firandet av eukaristin förkunnar vi inte bara Kristi återkomst – han kommer oss till mötes varje gång bordet dukas!

Än mer levande har detta blivit för mig när jag de senaste veckorna färdigställt den i december utkommande utgåvan av tidskriften Pilgrim. Temat denna gång – vi brukar ju inte avslöja det i förväg, men nu lättar jag lite på förlåten för er som läser detta brev – är just *Gudstjänst*. Under arbetet med texterna har jag gång på gång fyllts av glädje, och haft känslan av att detta kanske är det allra viktigaste av samtliga snart åttio utgåvor av Pilgrim som kommit sedan 1994. Här skriver Ylva Eggehorn om hur ”den liturgiska puppan brister”. Marie Tonkin Reda tar oss med in i den koptiska gudstjänst som fångat hennes hjärta. Simon Fuhrmann berättar om sin tid som husfolk på Bjärka-Säby, och om hur gudstjänsterna blev en erfarenhet som ”förklarade världen”. Per Beskow delar med sig av sin rika kunskap om den tidiga kyrkan: hur såg gudstjänsten ut under de första århundradena? Syster Sofie låter oss höra sången i Anden. Charlotte Höglund och Roland Hellsten, två frikyrkopastorer, samtalar om den gudstjänst de själva lever och brottas med. För att inte tala om Quinn Fox underfundiga analogi mellan liturgin och kaffespråket hos Starbucks...

Nu var inte detta menat som ett skyltfönster för Pilgrim även om jag, när jag skriver, märker att det kanske blev så. Hur som helst, här finns livgivande texter som jag önskar att många får möjlighet att ta del av. Och när vi nu ändå kom in på detta: på Epifania, den 6 januari, öppnar Pilgrims och Johannesakademins nya hemsida, skapad av Emanuel Eriksson, fotografen och formgivaren bakom den numera prisbelönta boken *Mat är kärlek på Nya Slottet Bjärka-Säby* (www.tidskriftenpilgrim.se och www.johannesakademin.se).

*

Låt mig slutligen nämna att den ekumeniska kalendern för 2010 nu finns att köpa på slottet eller beställa. Det görs enklast genom att insätta 50 kr + 10 kr för porto på något av kommunitetens gironummer: Plusgiro 530838-2. Bankgiro 461-0713. Dessa konton, som är nya, kan i fortsättningen även användas vid betalning av retreatar och andra helger på Nya Slottet som kommuniteten inbjuder till, liksom av den som önskar ge en gåva till Ekumeniska kommuniteten i Bjärka-Säby.

Jag påminner också om att vi även i år firar julnattens gudstjänst i kryptan, kl 23 på julafton. Där firas även gudstjänsterna mellan jul och Epifania. För er som vill delta i gemenskapsdagarna 4-6 januari finns ännu några platser kvar. Likaså finns möjlighet att

anmäla sig till vårens retreat för noviser, den 11-14 mars, som leds av undertecknad tillsammans med Thomas Jonsson. Och även om det ännu är några månader dit påminner jag om påsken. För er som vill ha logi på slottet under de Heliga Tre Dagarna, vänta inte för länge med anmälan (ekumeniskakommuniteten@nyaslottet.se)

Tillsammans med månadsbrevet följer, förutom bibelläsningens planer för december och Jonas Eveborns rapport från Rom, programmet för Johannesakademins internationella konferens på Nya Slottet den 29-31 januari 2010 under temat *One in the Spirit*. Här möter vi ledande personer från några av de kloster som förmedlat mycket inspiration till oss under senare år, och det är därför min förhoppning att vår kommunitet kan vara rikt representerad. Konferensen är självfallet öppen för alla intresserade. Det går även bra att delta i enstaka föreläsningar, dock är anmälan nödvändig för att vi ska kunna försäkra oss om att bereda plats för alla som vill komma.

Så vill jag önska er alla en rik adventstid och en välsignad Kristi Födelses Fest!

Med tillgiven adventshälsning

Peter Halldorf